

POSSIBILITĂȚI PROCESUALE DE APĂRARE A DREPTULUI DE AUTOR INSTITUTE PRIN ACORDUL TRIP'S

*Masterand Daniela MARIN
Universitatea „DANUBIUS” din Galați*

Acordul relativ la problemele dreptului de proprietate intelectuală legate de comerț (denumit **TRIP'S**, prin abrevierea denumirii din limba engleză „*Trade related Aspects of intellectual property right*”) a intrat în vigoare în țara noastră la 1 ianuarie 2000 și cuprinde o serie de principii fundamentale, statuează norme juridice privind existența, câmpul de aplicare și exercitarea dreptului de proprietate intelectuală asupra operelor de artă, marilor de fabrică și de comerț, indicațiilor geografice, desenelor și modelelor industriale, topografiilor circuitelor integrate și informațiilor nedivulgate (know-how), dar și o reglementare generală a unor mijloace procedurale pentru protecția dreptului de proprietate intelectuală, cum ar fi „*exempli gratia*” cele procedurale și măsurile civile și administrative, cele provizorii, cele privind controlul efectuat la frontiere și, în fine, procedurile penale.

Posibilități procesuale de apărare a dreptului de autor

Ca urmare a intrării în vigoare a **Acordului TRIP'S** (1 ianuarie 2000), efectele acestui act normativ având un caracter internațional s-au reflectat și asupra dreptului procesual aplicabil în materia dreptului proprietății intelectuale, în general, dar și asupra dreptului de autor și drepturilor conexe, în special.

Amprenta cea mai puternică s-a reflectat asupra a două instituții juridice: *ordonanța președințială* și *sechestrul asigurător*.

Ordonanța președințială

Legile speciale în materia dreptului proprietății intelectuale nu fac trimitere expresă (în general) la utilizarea ordonanței președințiale și la sechestrul asigurător (*exempli gratia*: Legea privind brevetul de invenție, Legea privind desenele și modelele industriale, Legea privind topografiile și circuitele integrate etc.). Totuși, considerăm că în această materie dreptul comun este Codul de procedură civilă. Avem în vedere dispozițiile art. 581-582¹. Cu titlu de excepție, Legea dreptului de autor și drepturilor conexe, în art. 139 pct. 3 precizează *expressis verbis* următoarele: „În cazul încălcării unor drepturi recunoscute și protejate prin prezenta lege (drepturi morale și drepturi patrimoniale), titularii acestora pot cere instanței de judecată sau altor organe competente potrivit legii să dispună, de îndată, luarea unor măsuri pentru prevenirea producerii unor pagube iminente sau pentru asigurarea² reparării acestora, după caz” (s.n.S.T.).

Ni se pare evident că legiuitorul prin „*prevenirea producerii unor pagube iminente*”, prin „*luarea unor măsuri*” a vrut să se refere la „*posibilitatea folosirii procedurii speciale a ordonanței președințiale*”. De asemenea, prin „*asigurarea reparării acestora*”, trimiterea este evidentă, la posibilitatea folosirii sechestrului asigurător, care va reprezenta nu altceva, decât o garanție de satisfacere materială a titularului dreptului de autor sau drepturilor conexe, ale căror drepturi subiective au fost încălcate prin plagiat.

¹ Art. 581 C. pr. civ. dispune următoarele: „Instanța va putea să ordone măsuri vremelnice în cazuri grabnice, pentru păstrarea unui drept care s-ar păgubi prin întârziere, pentru prevenirea unei pagube iminente și care nu s-ar putea repara precum și pentru înlăturarea piedicilor ce s-ar putea ivi cu prilejul unei executări” (s.n.S.T.).

De asemenea, art. 582 C. pr. civ. mai instituie următoarele: „(1) *Ordonanța este supusă recursului în termen de 5 zile de la pronunțare*, dacă s-a dat cu citarea părților, și de la comunicare, dacă s-a dat fără citarea lor. (2) *Instanța de recurs poate suspenda executarea până la judecarea recursului dar numai cu plata unei cauțiuni* al cărei quantum se va stabili de către aceasta. (3) *Recursul se judecă de urgentă și cu precădere*, cu citarea părților. (4) *Împotriva executării ordonanței președințiale se poate face contestație*” (s.n.S.T.).

Am avut în vedere în redarea dispozițiilor art. 582 C. pr. civ., așa cum au fost modificate prin art. I pct. 214 din **Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 138 din 2000**, publicată în Monitorul Oficial nr. 479 din 2 octombrie 2000.

² Gh. Beleiu, *op. cit.*, pag. 88.

În contextul analizelor noastre trebuie să avem în vedere și faptul că dreptul subiectiv civil (drepturile morale și cele patrimoniale rezultate din crearea unei opere literare, artistice, științifice sau de altă natură asemănătoare) trebuie exercitat potrivit cu scopul lui economic și social (art. 3 alin. 2 din Decretul nr. 31 din 1954), cu respectarea limitelor impuse de lege și de normele morale (art. 5 C. civ.), cu bună-credință (art. 970 C. civ.) și în limitele sale³. Prin *abuzul de drept* vom înțelege exercitarea dreptului subiectiv civil „în cu totul alte scopuri decât cele avute în vedere prin norma juridică ce-i stă la bază”. Sancționarea exercitării abuzive a unui drept subiectiv civil se va realiza prin refuzarea intervenției forței coercitive a statului, prin aceea că instanța de judecată nu va admite cererea reclamantului, iar dacă abuzul aparține pârâtului, în exercitarea apărării sale, va respinge o astfel de apărare⁴.

Codul de procedură civilă alături de procedurile comune reglementează și *proceduri speciale*, printre care și *ordonanța președințială*.

Astfel, potrivit dispozițiilor art. 581 C. proc. civ.: „instanța va putea să ordone măsuri vremelnice în cazuri grabnice...”. Din textul citat desprindem cele trei condiții de admisibilitate a ordonanței președințiale, și anume: *urgenta, caracterul vremelnic și neprejudecarea fondului*.

Urgenta, care justifică admisibilitatea ordonanței președințiale⁵, potrivit dispozițiilor art. 581 alin. 1 C. proc. civ., există atunci când măsura este necesară „pentru păstrarea unui drept care s-ar păgubi prin întârziere, pentru prevenirea unei pagube precum și pentru înlăturarea prejudiciilor ce s-ar ivi cu prilejul unei executări”.

Atunci când aceste două condiții impuse a fi îndeplinite *sine qua non* nu sunt realizate, cererea reclamantului se va respinge întrucât *nu există motive care nu suportă amânare*, până la aplicarea procedurilor comune.

Măsura luată prin ordonanța președințială va avea o limitare în timp, în sensul că *ea nu este definitivă* (de regulă) și *nu se subrogă rezolvării litigiului în fond*.

Din dispozițiile art. 50 al **TRIP's** rezultă că instanța poate cere reclamantului într-o asemenea ordonanță președințială să aducă orice probă prin care să demonstreze că el este titularul dreptului de autor sau dreptului conex acestuia care a fost încălcat tocmai pentru a corecta aparența dreptului⁶.

Totodată, instanța poate solicita reclamantului să probeze prin mijloace de probă pertinente faptul că măsura aplicării ordonanței președințiale este urgentă (în sensul că urmarea unei căi „normale” - procedurii de drept comun - care ar necesita timp ar putea crea prejudicii și mai mari titularului dreptului de autor sau al unui drept conex acestuia).

De asemenea, potrivit dispozițiilor art. 50.6 din **TRIP's**, toate măsurile care au fost dispuse prin ordonanța președințială își vor înceta efectele în ipoteza în care pârâtul solicită acest lucru având ca temei împrejurarea din care rezultă că acțiunea în fond nu a fost introdusă într-un termen rezonabil care a fost stabilit de instanța care a pronunțat hotărârea de ordonanță președințială.

Sechestrul asigurator

Dupa cum am subliniat, tratatul internațional (**TRIP's**) supus analizei noastre are influența asupra a doua institutii juridice ale dreptului procesual civil (cel puțin) care au o utilitate și

³ I. Deleanu, *Drepturile subiective și abuzul de drept*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1988, pag. 50-51.

⁴ Gh. Beleiu, *op. cit.*, pag. 89.

⁵ Pentru detalii, a se vedea N. Pușcaș, *Invențiile salariaților*, Editura Lumina Lex, București, 2002, pag. 135-137.

⁶ Cr. L. Stoica, R. Dincă, *op. cit.*, pag. 196.

Art. 591 C. pr. civ. precizează următoarele: „(1) Creditorul care nu are titlu executoriu dar a cărui creanță este constatată prin act scris și este exigibilă, poate solicita înființarea unui sechestrul asigurator asupra bunurilor mobile și imobile ale debitorului, dacă dovedește că a intentat acțiune (potrivit procedurilor comune sau procedurilor special reglementate de Codul de procedură civilă). El poate fi obligat la plata unei cauțiuni în cuantumul fixat de instanță. (2) Același drept îl are și creditorul a cărui creanță nu este constatată în scris, dacă dovedește că a intentat o acțiune și depune, o dată cu cererea de sechestrul, o cauțiune de jumătate din valoarea reclamată. (3) Instanța poate încuviința sechestrul asigurator chiar dacă creanța nu este exigibilă, în cazurile în care debitorul a micșorat prin fapta sa asigurările date creditorului sau nu a dat asigurările promise ori atunci când este pericol ca debitorul să se sustragă de la urmărire sau să-și ascundă ori să-și risipească averea sa. În aceste cazuri, creditorul trebuie să dovedească îndeplinirea celorlalte condiții prevăzute de alin. 1 și să depună o cauțiune al cărei cuantum va fi fixat de către instanță (s.n.S.T.). Am reprodus articolele din Capitolul IV așa cum au fost modificate prin art. 1 pct. 218 din Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 138 din 2000, publicată în Monitorul Oficial nr. 479 din 2 octombrie 2000.

aplicabilitate in materia apararii drepturilor rezultate din creatia intelectuala. Ne referim la *ordonanta presedintiala si sechestrul asigurator*.

Pe cale de consecință, sunt aplicabile și dispozițiile art. 591-595 și 597-601 C. proc. civ privind „Măsurile asigurătorii, secțiunea I - *Sechestrul asigurător*; II - *Poprirea asigurătorie*; III - *Sechestrul judiciar*” care fac parte din Capitolul IV, cartea a VI-a *proceduri speciale*” din Codul de procedură civilă.

După cum am arătat, potrivit art. 591 alin. 1 C. proc. civ., creditorul (titularul dreptului de autor sau a unor drepturi conexe acestuia) poate cere înființarea unui *sechestrul asigurător asupra bunurilor mobile și imobile ale debitorului* (persoanei care a adus atingere drepturilor rezultate din creația intelectuală). Prin Convenția TRIPS se prevede că: „Instanța poate cere chiar *depunerea unei cauțiuni sau a unei garanții echivalente, suficientă pentru a-l proteja pe pârât și a preveni abuzurile* ” (s.n.S.T.).

Chiar dacă nu ar fi existat aceste norme juridice naționale sau având un caracter internațional, considerăm că titularul dreptului de autor sau al altor asemenea drepturi care au fost încălcate de o terță persoană ar putea apela la dispozițiile art. 1718 C. civ. care precizează că: „Oricine este obligat personal, este ținut de a îndeplini îndatoririle sale *cu toate bunurile sale, mobile și imobile, prezente și viitoare* ” (s.n.S.T.).

In contextul analizelor noastre ne referim la una din funcțiile patrimoniului, și anume la gajul general al creditorilor chirografari.

In categoria creditorilor chirografari includem pe acei creditori care nu beneficiază de o garanție reală (drept de ipotecă, de gaj, privilegii) din partea debitorilor. Acești creditori chirografari, după cum am mai subliniat, beneficiază, însă, de un gaj general asupra patrimoniului debitorului lor.

Legiuitorul, prin „*toate bunurile sale, mobile și imobile, prezente și viitoare*” a vrut să înțelegem tocmai patrimoniul debitorului, adică întregul patrimoniu ce va exista în momentul scadenței obligației de plată a unor daune interese care vor fi cuantificate de instanța de judecată în sarcina celui care a încălcat dreptul de autor sau vreun drept conex acestuia.

Prin „*bunurile prezente*” va trebui să înțelegem acele bunuri care au existat atât la data nașterii obligației, cât și la scadența acelei îndatoriri.

„Bunurile viitoare” sunt acele bunuri care nu au existat în patrimoniul debitorului în momentul nașterii obligației, dar au intrat în patrimoniu până la data scadenței. Legiuitorul nu a avut în vedere, în ipoteza art. 1718 C. civ., nici „*bunurile trecute*”, adică acelea care nu au mai existat în patrimoniul debitorului în momentul nașterii obligației și nici „*bunurile postviitoare*”, adică acelea care vor intra în patrimoniul debitorului, dar numai după data scadenței plății.

Aceste precizări sunt necesare pentru a înțelege că în ipoteza în care creditorii chirografari (în cazul analizelor noastre, autorii și titularii dreptului de autor ale caror posibilitati legale au fost incalcate) nu s-au indestulat pana la data scadentei, ei vor putea urmări doar “bunurile prezente si viitoare” din patrimoniul celui îndatorat, nu si “bunurile trecute sau postviitoare”.

In perioada existentei obligatiei, debitorul isi va administra patrimoniul cu buna-credinta (in principiu), putand mari sau micșora activul sau pasivul sau patrimonial, dar de asa maniera ca la scadenta sa fie solvabil. *Per a contrario*, dispozițiile art. 1718 C.civ. vor ramane pentru creditorul chirografar fara continut si aplicabilitate, daca indatoratul, fie indolent, fie de rea-credinta, fie chiar simulant (prin incheierea unor acte simulate), va deveni mai putin solvabil sau chiar insolvabil.

In aceste trei ipostaze posibile, in afara celor doua institutii juridice la care ne-am referit anterior, creditorul chirografar (autorul sau titularul dreptului de autor sau al altor asemenea posibilitati juridice care au fost nesocotite de tertе persoane), va putea intenta fie o *actiune oblica* (atunci cand debitorul sau este indolent si nu-si urmareste executarea propriilor creante) potrivit dispozițiilor art. 974 C.civ.⁷, fie o *actiune pauliana* (atunci cand debitorul este de rea-credinta si in mod culpabil urmareste cresterea propriei insolvabilitati), potrivit dispozițiilor art. 975-976 C. civ.⁸, fie

⁷ **Art. 974 C.civ.** precizeaza: “Creditorii pot exercita toate drepturile si actiunile debitorilor lor, afara de acelea care ii sunt exclusiv personale”.

⁸ **Art. 975 C.civ.** instituie urmatoarele: “Ei (creditorii chirografari) pot asemenea in numele lor personal sa atace actele viclene, facute de debitor in prejudiciul drepturilor lor”.

De asemenea, **art. 976 C.civ.** mai insista asupra indatoririi creditorilor chirografari de a respecta dispozițiile art. 650-779 si 975, in materia “contractelor de maritaj si drepturile respective ale sotilor”. Am amintit si acest text de lege, desi dispozițiile art. 1223-1293 C.civ., care alcatuiesc Titlul IV din Cartea a III a “Despre contractul de casatorie si despre drepturile

o *actiune in declararea simulatiei* (atunci cand debitorul, prin actul aparent public sau chiar autentic, simuleaza ca unul sau mai multe bunuri au iesit din patrimoniul sau).

Creditorii chirografari, in virtutea dreptului lor de gaj general asupra intregului patrimoniu al debitorului lor, au urmatoarele *posibilitati juridice*⁹:

a) sa exercite *masuri de conservare* asupra patrimoniului debitorului in locul acestuia. Aceste acte de conservare sunt acelea care "nu pot fi vatamatoare indiferent cine le face"¹⁰ precum: somatia, punerea pecetilor, inscrierea unui privilegiu sau a unei ipotece in registrul de carte funciara, intreruperea unei prescriptii (prin chemarea in judecata, nu si prin recunoastere care deja implica un fapt personal, sechestrul asigurator, poprirea asiguratorie);

b) sa intenteze unele actiuni in justitie (despre care am purtat discutii anterioare) in scopul asigurarii executarii obligatiei in natura pe cale silita sau pe cale silita, dar prin echivalent;

c) sa intenteze unele actiuni in justitie in vederea revocarii sau scoaterii la iveala a unor acte juridice care au avut drept efect insolvabilitatea sau reducerea solvabilitatii debitorului;

d) sa ceara potrivit dispozitiilor art. 781 C. civ. „*separatiapatrimoniului defunctului de acela al eredelui*". Aceasta permisiune legala are menirea *de a evita confuziunea dintre patrimoniul lui de cujus.. si cel al succesorului* (debitor in cazul analizelor noastre) in ipoteza in care aceasta operatiune juridica ar putea dezavantaja pe creditorii celui dintai daca ar veni in concurs cu creditorii celui de-al doilea in momentul indestularii lor. Creditorii defunctului vor opta pentru aceasta masura numai atunci cand succesorul ar fi mai putin solvabil sau chiar insolvabil.

Aceasta permisiune, potrivit dispozitiilor art. 784 C. civ., nu este recunoscuta si creditorilor eredelui „*in contra creditorilor succesiunii*", intrucat in aceasta ipoteza partile raportului juridic obligational sunt in viata si credem ca legiuitorul a avut in vedere acest aspect si sub rezerva executarii obligatiei prin interventia fortei de constrangere a autoritatii publice (a executarii silite in natura sau prin echivalent).

De asemenea, potrivit art. 45 din Ordinul ministrului justitiei nr. 2371/C din 22 decembrie 1997, pentru aprobarea Regulamentului de organizare si functionare a birourilor de carte funciara ale judecatoriilor¹¹, creditorul chirografar titular al unei *creante certe* stabilite pe baza unui inscris autentic, a altui titlu executoriu sau a unui *inscris sub semnatura privata legalizata* - lichide si exigibil¹², poate *in temeiul dreptului de gaj general*, in numele si in folosul debitorului sau *sa solicite* efectuarea operatiunilor de carte funciara cu referire la imobilele proprietate a acestuia.

respective ale sotilor" au fost abrogate prin art.49 al Decretului nr. 32 din 1954 pentru punerea in aplicare a Codului familiei si a Decretului privind persoanele fizice si juridice, publicate in Monitorul oficial nr. 9 din 31 ianuarie 1954, cu modificarile ulterioare, intrucat in mod cert, in viitorul cat mai apropiat, in vederea armonizarii legislatiei nationale in materia alegerii de catre "parti" a regimului matrimonial se vor produce modificari substantiale.

⁹ Pentru detalii, a se vedea N. PUSCAS, *Drept civil. Teoria generala a obligatiilor*, Editura Europolis, Constanta, pag. 368-369.

¹⁰ Gh. Beleiu, *Drept civil roman*, editia a IIIa revazuta si adaugita de M. Nicolae si P. Trusca, Editura Universul Juridic, Bucuresti, 2001, pag. 344

¹¹ Ordinul ministrului justitiei nr. 2371/C din 22 decembrie 1997 pentru aprobarea Regulamentului de organizare si functionare a birourilor de carte funciara ale judecatoriilor, publicat in Monitorul Oficial nr. 84 din 23 februarie 1998.

¹² M. Costin, M. Muresan. V. Ursa, *Dictionar de drept civil*, Editura Stiintifica si Enciclopedica, Bucuresti, 1980, pag. 163-164, cu privire la: *creanta exigibila* arata ca reprezinta indatorirea care a ajuns la scadenta; *creanta certa* - a carei existenta este neindoielnica, asupra careia nu exista litigiu, iar *creanta lichida* - are cuantumul precis determinat.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVA:

1. **Beleiu Gh.** , Drept civil roman. Introducere in dreptul civil.Subiectele dreptului civil, editia a IV a revazuta si adaugita de M.Nicolae si P. Trusca, Editura Universul Juridic,Bucuresti, 2001;
2. **Ciobanu V.M.**, Tratat teoretic si practic de procedura civila, vol. II, Editura National, Bucuresti, 1997;
3. **Deleanu I.**, Drepturile subiective si abuzul de drept, Editura Dacia, Cluj-Napoca,1988;
4. **Costin M., Muresan M, Ursa V.**, Dictionar de drept civil, Editura Stiintifica si Enciclopedica, Bucuresti, 1980;
5. **Puscas N.**, Drept civil. Teoria generala a obligatiilor, Editura Europolis, Constanta, 2003;
6. **Ros V.**, Dreptul proprietatii intelectuale, Editura GlobalLex, Bucuresti, 2001;
7. **Ursa V.**, Drepturile de autor si protectia lor juduciara in Romania, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 1997;
8. **Stoica Cr.I., Dinca R.**, Consideratii teoretice si practice referitoare la efectele Acordului TRIP's asupra sistemului de drept romanesc, Revista de Drept Comercial nr.7-8/2001;
9. **Codul civil**
10. **Codul de procedura civila**
11. **Ordinul ministrului justiției nr. 2371/C** din 22 decembrie 1997 pentru aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a birourilor de carte funciară ale judecătoriilor, publicat în Monitorul Oficial nr. 84 din 23 februarie 1998.